

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

Till statsrådet Peter Kullgren

Landsbygds- och infrastrukturdepartementet
Regeringskansliet
103 33 STOCKHOLM

Kompensationsstöd i skärgården

Bakgrund - systemet idag

Kompensationsstödet inom landsbygdsprogrammet ska som namnet säger kompensera jordbruket i områden som har sämre förutsättningar för lantbruk. Skärgårdarnas Riksförbund (SRF) har uppmärksammat att områdesindelningen i Sverige för hur kompensationsstöd till öar utan fast landförbindelse delas upp har blivit felaktig och även att de regler som gäller djurtäthet missgynnar lantbrukare i skärgårdarna.

SRF anser att detta strider mot intentionerna i EU förordning 1305/2013 där följande statueras:

Artikel 31

Stöd till områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar

Stöd till jordbrukare i bergsområden och andra områden med naturliga eller andra särskilda begränsningar ska beviljas på årsbasis per hektar jordbruksareal för att kompensera jordbrukare för alla eller delar av de merkostnader och inkomstbortfall som är relaterade till begränsningarna för jordbruksproduktionen i det berörda området. Merkostnader och inkomstbortfall ska beräknas i jämförelse med de områden som inte påverkas av naturliga eller andra särskilda begränsningar, med beaktande av stöd enligt avdelning III kapitel 3 i förordning (EU) nr 1307/2013.

Artikel 32

Angivande av områden med naturliga och andra särskilda begränsningar

1. Medlemsstaterna ska, på grundval av punkterna 2, 3 och 4, ange områden som är berättigade till de stöd som föreskrivs i artikel 31 i följande kategorier:

- a) Bergsområden.
- b) Andra områden än bergsområden med väsentliga naturliga begränsningar.
- c) Andra områden som påverkas av särskilda begränsningar (läs öar utan fast förbindelse).

Områden i punkterna 2 och 3 ska vara berättigade till stöd enligt artikel 31 om de påverkas av särskilda begränsningar och om det är nödvändigt att markförvaltningen fortgår för att bevara eller förbättra miljön, bevara landsbygden och bibehålla potentialen för turism i området, eller för att skydda kustlinjen.

Hur kompensationsstödet tas upp i Sveriges strategiska plan för den gemensamma jordbrukspolitiken 2023–2027

Kompensationsstöd, s 420 f f

”Syftet med kompensationsstödet är att främja fortsatt användning av jordbruksmark, bidra till att bevara landsbygden och till att bevara och främja hållbara jordbrukssystem. Genom att kompensera jordbrukare för alla eller delar av de merkostnader och inkomstbortfall som är relaterade till begränsningarna för jordbruksproduktionen i det berörda området, bidrar kompensationsstödet till att uppnå detta.”

Ersättning betalas ut inom områden som är avgränsade a) som bergsområden med naturliga begränsningar, b) som andra områden än bergsområden med väsentliga naturliga begränsningar och c) som är avgränsade som områden som påverkas av särskilda begränsningar (bland annat öar), allt enligt artikel 32.1(c) (1305/2013).

Kriterier för inre avgränsning av områden

Kompensationsstödet är i Sverige *i ett första steg* uppdelat på 12 geografiska områden och utgår från skillnader i genomsnittlig temperatur.

Områdena 1 till och med 5 avser bergsområden, områdena 6 till och med 10 avser områden med naturliga väsentliga begränsningar, område 11 omfattar områden med stor andel betesmarker och område med kustlinje och *område 12 omfattar öar utan bro.*

Den minsta administrativa geografiska enhet som används i Sverige är hel församling för bergsområden och andra områden med naturliga begränsningar, men för områden med särskilda begränsningar utgår man från hel eller del av församling. För öar i södra Sverige som ligger inom en fastlandsförsamling har ön lagts i samma kategori som fastlandsförsamlingen som har mycket bättre förutsättningar än öarna utanför. Ofta har det blivit område nr 10 som har betydligt lägre ersättning än nr 12. Somliga öar i södra Sverige som är egen församling har lagts i nr 12.

Djurtäthet som avgörande kriterium

I *ett andra steg* beräknas stödet på vilken typ av fem olika sorters jordbruksdrift man har och på vilken djurtäthet man har. De flesta skärgårdsjordbruk hamnar i Typ 1 -3 som handlar om betesdjur- nöt, får eller getter, kombinerat med vall och betesmarker. Därefter ska djurtätheten beräknas och ju fler djur man har per hektar desto högre ersättning.

Det är inte svårt att förstå att detta system missgynnar skärgårdsbönder i flera led. Markerna i skärgårdarna är ofta splittrade och små, jorden har låg bärkraftighet och regnmängderna små. Det medför att man inte kan ha en hög djurtäthet. Dessutom har man inte råd/möjlighet att tråda marker (som drar upp beräkningen av djurtäthet) eftersom man behöver ta till vara allt foder man kan få. Av denna anledning hamnar många skärgårdsbönder i Typ 3 och i område 10 ger det 0 noll kronor i kompensationsstöd, se bifogad tabell. Hur rimmar detta med EU,s förordning artikel 31 Och 32 och regeringens egna prioriteringar?

Detta gäller större delen av Östergötlands och Kalmar läns skärgårdar och öarna i norra Bohuslän, samt ytterligare spridda öar utan fast landförbindelse, se bifogad karta. I den svenska strategiska planen slås fast att öar utan fast landförbindelse ska ha kompensationsstöd i område 12. Trots detta har de indelats i område 10 och får därför en tredjedel av det stöd, 800 kr/ha, som utgår i område 12, där man får 1 900 kr/ha eller inget stöd alls på grund av låg djurtäthet. Flertalet öar har lagts i område nr 10, som har det lägsta kompensationsstödet av alla.

SRF:s yrkande

Att det har blivit så här fel tror SRF beror på okunskap om skärgårdarnas förhållanden bland dem som tolkat EU direktiven och gjort om dem till det svenska regelverket. SRF önskar att detta förhållande snarast rättas till, inte att man avvaktar till nästa programperiod. SRF anser att det måste vara möjligt att lägga samtliga Sveriges öar utan fast landförbindelse i en egen kategori, nr 12 så som varit avsikten. Det bör utifrån gällande regelverk vara helt i sin ordning att omförhandla den felaktighet som uppstått med EU. Gränserna för kompensationsstödet ju tidigare har ändrats under hand flera gånger.

SRF yrkar att regeringen gör om reglerna så att alla skärgårdsöar i södra Sverige verkligen läggs in i en egen kategori nr 12, där djurtäthet beräknas på ett eget sätt så att skärgårdsjordbruken inte missgynnas av att man inte kan hålla en hög djurtäthet.

Betänk därutöver och lägg in som en faktor att alla djur i skärgården måste transporteras med pråm till och från sina öar och i många fall även fraktas med pråm mellan öar under betessäsongen. För daglig tillsyn behöver man också åka ut dagligen till alla öar. Detta bör rendera ett högre antal poäng.

Verkligheten ser ju sådan ut att det är förenat med stora merkostnader att bedriva lantbruk på öar utan fast blandförbindelse och SRF befarar att vi nu kommer att få se ett antal skärgårdsbönder som ger upp på grund av bristande lönsamhet. Då växer skärgårdsöarna igen och stora värden i biologisk mångfald och attraktion för boende och besöksnäring förloras. Dessutom förloras arbetstillfällena och antal boende i skärgårdarna minskar.

SRF hemställer härmed om att regeringen utreder denna fråga och begär en omförhandling/ändring med EU om reglerna för delar av det svenska kompensationsstödet så att det svenska regelverket följer EU:s uppsatta spelregler.

September 2024

Lotten Hjelm
Ordförande SRF

Maria Malmlöf
Vice ordförande

Anna-Karin Utbult Almkvist
Gruppledare Skärgårdsbönder

Jungfruskär, Värmdö

Hasselö, Västervik

Missjö, Söderköping